

РОЗДІЛ 13 РЕЦЕНЗІЇ

DOI 10.32782/2524-0374/2020-1/74

РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ І.О. КОСТИЦЬКОЇ «ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПАРЛАМЕНТАРІЯ В СИСТЕМІ ВІДПОВІДАЛЬНОГО ПРЕДСТАВНИЦЬКОГО ПРАВЛІННЯ: КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ»¹

Марцеляк О.В., д.ю.н., професор,
завідувач кафедри конституційного права

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Актуальність рецензованого монографічного дослідження визначається як потребами розвитку науково-теоретичних знань у вітчизняній конституціоналістиці, так і тими глибокими трансформаційними політико-правовими процесами, що відбуваються в Україні.

Показово, що ця робота продовжує дослідницький пошук І.О. Костицької, представлений низкою статей та участю в колективних роботах, обнародуваних у публікаціях монографічного характеру Інституту законодавства Верховної Ради України.

Варто зазначити, що нині основна увага суспільства прикута до такого елемента правового статусу депутата, як юридична відповідальність, на чому вдало акцентує авторка. І це виглядає цілком логічно, оскільки інші елементи цього статусу, зокрема права й обов'язки парламентарія, значною мірою знайшли своє наукове обґрунтування у вітчизняній конституційно-правовій науці.

Варто зазначити, що загалом у юриспруденції юридична відповідальність закономірно розглядається як невід'ємний атрибут статусу всіх без винятку суб'єктів права. Водночас це явище є важливою гарантією правопорядку й законності в суспільстві, належного здійснення кожного суб'єктом права своїх прав та обов'язків.

В українській правничій думці нині досить усталений дискурс щодо розгляду юридичної відповідальності також у плані носіїв публічної влади – суддів, Президента України, Кабінету Міністрів України та інших органів і посадових осіб.

Прикметно, що в цьому аспекті проведене І.О. Костицькою дослідження є не лише науково фундаментальним, а й досить своєчасним, зокрема, з огляду на нещодавно внесені до законодавства України змістовні новації в частині посилення юридичної відповідальності народних депутатів України. Ідеться про конституційне скасування інституту недоторканності народних депутатів України, законодавче закріплення юридичної відповідальності парламентаріїв за порушення принципу особистого голосування та за відсутність на засіданнях Верховної Ради України з неповажних причин. Можна спрогнозувати, що наведені новації не вичерпують проблематику модернізації інституту юридичної відповідальності народного депутата України, що розвивається у складних і суперечливих умовах становлення національної моделі парламентаризму.

Комплекс зазначених вище конституційних і законодавчих змін зумовив особливу увагу держави та парламенту до наведення ладу на такій важливій ділянці суспільного й державного життя, як забезпечення законності в діяльності народних представників, які в парламенті України репрезентують волю українського народу – єди-

ного суверена в державі.

Відповідні законодавчі новації здійснювалися в Україні здебільшого поспіхом, без глибокого осмислення юридичної та практичної значимості викладених у них норм і перспектив їх застосування в умовах українського суспільства, а також без системного врахування європейських стандартів і досвіду в цій галузі.

З огляду на вищезазначені обставини варто визнати рецензоване монографічне дослідження, у якому охоплені відповідні практичні питання, не лише глибоким, а й одним із перших в українській правничій науці, де згадані конституційні та законодавчі новації піддані ретельному й неупередженому науковому аналізу.

Вагомим є те, що дослідження І.О. Костицької започаткує істотну прогалину в розумінні важливості конкретних законодавчих новацій на тлі модернізації інституту юридичної відповідальності парламентаріїв, що стає невід'ємним елементом юридичної відповідальності держави загалом.

Авторкою розглянуто основні наукові підходи до тлумачення юридичної відповідальності загалом та юридичної відповідальності парламентаріїв зокрема, розуміння процесів трансформації юридичної відповідальності парламентаріїв на тлі розвитку системи народного представництва, а також зроблено докладний інституційний і функціональний аналіз ролі парламентарія в сучасному суспільстві. У роботі визначено систему факторів інституціалізації юридичної відповідальності парламентаріїв, охарактеризовано основні напрями конституційних змін юридичної відповідальності парламентаріїв у світі та в Україні.

І.О. Костицька ретельно проаналізувала сутнісний зв'язок між представницькою моделлю публічної влади та інститутом парламентарія, між інституційною спроможністю парламентаризму та юридичною відповідальністю депутатського корпусу. Також вона докладно з'ясувала значення конституційної інституціалізації для оформлення інституту юридичної відповідальності парламентарія, визначила її конституційно-правову природу та провідні сутнісні риси.

Висловлені положення та рекомендації І.О. Костицької відзначаються оригінальністю та науковою достовірністю. Справляють позитивне враження також джерельна база дослідження, представлена як вітчизняними, так і зарубіжними джерелами, та поєднання сучасних наукових підходів із переосмисленням надбань класичної правової думки щодо проблем юридичної відповідальності парламентаріїв.

Застосування авторкою постпозитивістської наукової методології з наголосом на діалогічності, відкритості й стохастичності наукового знання в цій сфері доводить міждисциплінарний характер дослідження, що значно підвищує достовірність отриманих у результаті наукового пошуку результатів роботи.

¹ Костицька І.О. Юридична відповідальність парламентарія в системі відповідального представницького правління: конституційно-правовий аналіз : монографія. Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2019. 440 с.

Особлива увага приділена аналізу видів юридичної відповідальності парламентарія. Варто погодитися з висновком І.О. Костицької, що видове розмаїття – один із ключових факторів, який специфікує своєрідність власне інституту юридичної відповідальності цих політичних осіб.

Монографічне дослідження І.О. Костицької можна вважати вагомим науковим внеском у вітчизняні дослідження юридичної відповідальності публічної влади. Воно поглиблює розуміння важливості цього правового інституту як для належного функціонування публічної влади, так і для її підпорядкованості суверену та єдиному джерелу влади в Україні – українському народу.

Водночас предмет дослідження авторки зумовлює низку дискусійних положень, що вимагають подальшого обговорення. Зокрема, законодавчий орган відіграє одну з провідних ролей у процесі застосування юридичної відпо-

відальності народного депутата України, зокрема, у застосуванні дисциплінарних заходів впливу. Однак така роль Верховної Ради України, її органів (комітетів, комісій), а також депутатських фракцій лише побіжно згадується в третьому й четвертому розділах, де акцент зроблено на інстанціях юридичної відповідальності. На нашу думку, детальний аналіз повноважень парламенту та його органів щодо реалізації юридичної відповідальності народного депутата України поглибив би розуміння закономірностей функціонування зазначеного правового інституту.

З огляду на складність і багатоаспектність предмета дослідження зазначимо, що наведені міркування жодною мірою не впливають на високу оцінку опублікованої роботи та не знижують її наукову й практичну цінність. Монографія є оригінальним науковим дослідженням, яке містить раніше не опрацьовувані аналітичні висновки та пропозиції.